

‘Άγιος Ίωάννης ό Χρυσόστομος

Ένας από τούς τρείς Ίεράρχες

Σύντομος βίος του

‘Ο άγιος Ίωάννης ό Χρυσόστομος γεννήθηκε τό 354 μ.Χ. στήν Άντιόχεια τής Συρίας. Ήταν παιδί τοῦ στρατηλάτη τοῦ Ρωμαϊκοῦ στρατοῦ Σεκούνδου καί τής Άνθούσας. ‘Ο πατέρας του πέθανε λίγο μετά τήν γέννηση τοῦ Ίωάννη. Τήν ἀνατροφή καί μόρφωσή του ανέλαβε ή μητέρα του, πού ἦταν μόλις 20 ἐτῶν ὅταν ἔμεινε χήρα. ‘Η ἀφοσίωση καί ή σωφροσύνη τής μητέρας του ἦταν παροιμιώδης ἀκόμη καί γιά τούς εἰδωλολάτρες. ‘Ο Ίωάννης ἔλαβε μεγάλη μόρφωση. Ἀπό μικρός ἤθελε νά γίνη μοναχός, ἀλλά τόν ἐμπόδισαν τά δάκρυα τής μητέρας του. Ἔγινε μοναχός, σέ ήλικία 20 ἐτῶν, ἀφοῦ ή μητέρα του κοιμήθηκε. Ἔζησε σέ ὅλη του τήν ζωή ἀσκητικά. Χειροτονήθηκε Διάκονος, Ίερέας καί τό 397 μ.Χ. ἐκλέγεται Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἀναδείχθηκε ήγέτης τής Ἐκκλησίας, ὀργάνωσε ἱεραποστολές, τήν κοινωνική πρόνοια, τήν λατρευτική ζωή, ὑπερασπίσθηκε τήν ἀγνότητα καί καθαρότητα τής ὀρθόδοξης πίστεως. Ἀναδείχθηκε σέ «ἀηδόνι τοῦ ἄμβωνος», λόγω τής ρητορικής του ἱκανότητας, καί ὁ λαός ξεσποῦσε σέ χειροκροτήματα ὅταν τόν ἄκουγε. Ὑπερασπίσθηκε πάντα τήν ἀλήθεια καί ἠλεγξε τήν ἀνομία καί τῶν ἀρχόντων καί τής αὐτοκρατορίας καί γι’ αὐτό ἐξορίστηκε στήν Ἀρμενία, ὅπου καί κοιμήθηκε ἀπό τίς κακουχίες, τό ἔτος 407 μ.Χ.

‘Ο άγιος Ίωάννης, μεταξύ ἄλλων:

- Ήταν ὁ μέγας ρήτορας τής Ἐκκλησίας, πού μέ τούς λόγους του ἔθρεψε γενιές Χριστιανῶν. Ἀκόμη καί σήμερα οἱ Χριστιανοί ὀμιλητές διαβάζουν τά ἔργα του γιά νά βοηθηθοῦν στίς ὀμιλίες τους.
- Ἀναδείχθηκε μέγας ἐκκλησιαστικός συγγραφέας μέ μεγάλο συγγραφικό ἔργο.
- Ἀναδείχθηκε ὁ μεγαλύτερος μελετητής καί ἐξηγητής τής Ἁγίας Γραφῆς.
- Κοπίασε ὑπερβολικά γιά τήν ἀπάλυνση τοῦ πόνου καί τής φτώχειας τοῦ λαοῦ καί ἐργάσθηκε πολύ σκληρά στόν κοινωνικό τομέα.
- Δέν συμβιβάσθηκε μέ τήν ἀδικία καί τήν ἀλαζονεία τῶν δυνατῶν πού ἀντί νά εὐεργετοῦν τούς ἀδυνάτους, ἐκμεταλλεύονταν τήν ἐξουσία τους.
- Ήταν άγιος Ίεράρχης, ήγέτης τής Ἐκκλησίας.
- Καθόρισε τήν τελική μορφή τής θείας Λειτουργίας καί ἔγραψε τίς λειτουργικές εὐχές. Ἡ θεία Λειτουργία τοῦ ἁγίου Ίωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τελεῖται ἀπό τότε, γιά 16 αἰῶνες, ἀπό ὅλους τούς Ὀρθοδόξους Χριστιανούς σέ ὅλα τά μέρη τής γῆς.

‘Ο ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καί ὁ Ἐπαρχος Εὐτρόπιος

‘Ο Εὐτρόπιος ἦταν πρωθυπουργός τοῦ Αὐτοκράτορα Ἀρκαδίου. Ἦταν μέλος τῆς ἀνώτατης πολιτικῆς καί κοινωνικῆς τάξης, ἀνώτατος ἀξιωματοῦχος, ὑπεύθυνος γιά τήν ἀσφάλεια τῶν ἀνακτόρων.

‘Ο Εὐτρόπιος ὑπῆρξε μίγμα δυναμισμοῦ καί πονηριάς. Εἶχε τήν εὐνοια τῆς αὐτοκράτειρας Εὐδοξίας, ἐξόντωσε τούς πολιτικούς ἀνταγωνιστές του καί ἔμεινε μόνος κυρίαρχος, κοντά στόν αὐτοκράτορα.

Εἶχε τό κύρος νά ἐπιλέξει καί ἀρχιεπίσκοπο τῆς προτίμησής του.

Ἀπό ἐπίσκεψή του στήν Ἀντιόχεια εἶχε λάβει γνώση καί ἐκτίμησε τήν προσωπικότητα καί τό ἔργο τοῦ Χρυσοστόμου.

Ἔπεισε τόν Αὐτοκράτορα Ἀρκάδιο ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦταν ὁ κατάλληλος ἄνδρας γιά τόν ἀρχιεπισκοπικό θρόνο τῆς πρωτεύουσας. Ἴσως νά ἔκανε λάθος, ἐννοεῖται ἀπό τήν δική του πλευρά, διότι ὁ Χρυσόστομος δέν θά ἦταν διατεθειμένος νά συμβιβασθεῖ μέ αὐθαιρεσίες.

‘Ο Εὐτρόπιος μεθόδευσε σχέδιο γιά τήν μεταφορά τοῦ Χρυσοστόμου στήν Πόλη, μέ τήν βοήθεια τοῦ Ἐπάρχου τῆς Ἀντιοχείας, προκειμένου νά ἐξουδετερώσει ἐνδεχόμενη ἄρνηση τοῦ Χρυσοστόμου καί πιθανή ἀντίδραση τοῦ λαοῦ τῆς Ἀντιοχείας. ‘Ο Ἰωάννης πληροφορήθηκε τίς προθέσεις τῶν ἀρχόντων καθ’ ὁδόν.

‘Ο αὐτοκράτορας στό μεταξύ εἶχε προσκαλέσει ἰκανό ἀριθμό ἐπισκόπων, οἱ ὁποῖοι, μαζί μέ τόν κληρο καί τό λαό ἐπικύρωσαν τήν αὐτοκρατορική ἐπιλογή. ‘Ο ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος χειροτόνησε τόν Ἰωάννη ἀρχιεπίσκοπο Κωνσταντινουπόλεως τό 397.

Ἐνα ἀπό τά μέτρα ἀσφάλειας τῶν κατατρεγμένων, πού παραχωρήθηκε ἀπό τόν αὐτοκράτορα Μ. Θεοδόσιο, ἦταν τό ἄσυλο τῶν Χριστιανικῶν ναῶν. ‘Ο Εὐτρόπιος τό κατάργησε χωρίς τήν συναίνεση τῆς Ἐκκλησίας, ἐκδηλώνοντας ἔτσι ἐχθρική διάθεση.

‘Ο Χρυσόστομος ἔνωθε εὐγνωμοσύνη πρός τόν Εὐτρόπιο. Ὅμως τόν καθιστοῦσε προσεκτικό στίς ἀδυναμίες του, ὅπως στήν φιλοχρηματία, τήν ἀγάπη του γιά τίς λαμπρές τελετές καί γιά τήν κατάργηση τοῦ ἀσύλου στούς Ἱερούς Ναούς.

Ὅμως μεταβλήθηκαν οἱ καταστάσεις, καί ὁ Εὐτρόπιος, πού κατάργησε τό ἄσυλο, ἦρθε ἡ ὥρα νά ὑποστεῖ τίς συνέπειες τῆς πράξης του.

Πράγματι, ἐπικράτησαν οἱ Γερμανοί στό στρατό τοῦ Βυζαντίου. Γότθοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὑποκινούμενοι ἀπό τόν στρατηγό Γαῖνά, πού βρισκόταν στήν Πόλη, ἐπαναστάτησαν καί ἀπαίτησαν τήν ἀπομάκρυνση τοῦ Εὐτροπίου. ‘Ο Εὐτρόπιος καταδιωκόμενος ἀπό τό πλῆθος, εἰσῆλθε ὡς ἰκέτης στόν καθεδρικό (ἀρχιεπισκοπικό) Ναό καί προσέφυγε στό θυσιαστήριο (Ἀγία Τράπεζα).

Τότε ὁ Χρυσόστομος, ἀφοῦ προστάτευσε τόν Εὐτρόπιο, ἐκφώνησε τόν περίφημο πρῶτο λόγο «Εἰς Εὐτρόπιον», ὁ ὁποῖος πλέκεται γύρω ἀπό τό ρητό τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης «ματαιότης ματαιοτήτων, τά πάντα ματαιότης». Στόν λόγο αὐτό, ὁ Ἰωάννης, διεκτραγωδεῖ τήν κατάσταση τοῦ ἄλλοτε ἰσχυροῦ πολιτικοῦ Εὐτροπίου καί συγχρόνως ἀπευθύνει λόγους γιά νά ἀπαλύνει τά

συναισθήματα τοῦ ἐξαγριωμένου πλήθους, ἐναντίον του. Σκοπός τοῦ Ἱεράρχη εἶναι ἡ θεραπεία τῶν παθῶν ὄλων τῶν ἀνθρώπων καί ὄχι ἡ ἐξαγρίωσή τους.

Κοινός ἑορτασμός τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν

Ἡ κοινή ἑορτή τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καί Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, καθιερώθηκε στό Ἀνατολικό Ρωμαϊκό Κράτος (Βυζάντιο), ἐπί αὐτοκράτορα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἀπό τόν Ἐπίσκοπο Εὐχαϊτῶν Ἰωάννη. Αὐτό ἔγινε, διότι στόν λαό ἐπικρατοῦσε «ἔριδα» ποιός ἀπό τούς Τρεῖς Ἱεράρχες εἶναι ὁ ἀνώτερος. Μάλιστα εἶχαν χωριστεῖ σέ «Βασιλειανούς», «Γρηγοριανούς» καί «Χρυσοστομικούς».

Τήν λύση τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τους οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες τήν φανέρωσαν σέ ὄραμα στόν Ἐπίσκοπο Ἰωάννη, ὁ ὁποῖος ἐνδιαφερόταν πολύ γιά τό ζήτημα αὐτό.

Προστάτες τῆς παιδείας

Προστάτες τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς Παιδείας ἀνακηρύχθηκαν ἀπό τό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, τό ὁποῖο μέ ἀπόφαση τῆς Συγκλήτου (1842-43) καθιέρωσε τήν γιορτή τους, ὡς γιορτή τῆς παιδείας. Βεβαίως, ἡ τιμή τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ὡς ἀγίων τῶν γραμμάτων ἔχει τίς ρίζες της στήν Ἀνατολική Ρωμαϊκή Αὐτοκρατορία (Βυζάντιο) καί στήν ἐποχή τῆς Τουρκοκρατίας.

Ἀπολυτίκιον Τριῶν Ἱεραρχῶν (ἤχος α')

Τούς τρεῖς μεγίστους φωστήρας τῆς τρισηλίου Θεότητος,
τούς τήν Οἰκουμένην ἀκτίσι δογμάτων θείων πυρσεύσαντας,
τούς μελιρρύτους ποταμούς τῆς σοφίας,
τούς τήν κτίσιν πᾶσαν Θεογνωσίας νόμασι καταρδεύσαντας,
Βασίλειον τόν μέγαν καί τόν θεολόγον Γρηγόριον,
σύν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ, τῷ τήν γλώτταν χρυσόρρημονι.
Πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἔρασταί, συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν,
αὐτοῖ γάρ τῇ Τριάδι ὑπέρ ἡμῶν αἰεὶ πρεσβεύουσιν.

Ἀπολυτίκιον ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (ἤχος πλ δ')

Ἡ τοῦ στόματός σου καθάπερ πυρσός ἐκλάμπασα χάρις,
τήν Οἰκουμένην ἐφώτισεν,
ἀφιλαργυρίας τῷ κόσμῳ θησαυρούς ἐναπέθετο,
τό ὕψος ἡμῖν τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπέδειξεν.
Ἄλλὰ σοῖς λόγοις παιδεύων,
Πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε,
πρέσβευε τῷ Λόγῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ,
σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.